

Nejen o Královské cestě

Památková péče se zejména v poslední době dostává do popředí obecného zájmu. Nejvíce to pociťujeme v Praze, jejíž historické hodnoty byly vždy vysoce a po právu oceňovány nejen naší, ale i světovou veřejností. Je však zářezující, jak se v minulém období lišila praxe od proklamované teorie. Připomeňme si znění úvodní pasáže zákona č. 22 o kulturních památkách, který byl vydán již v roce 1958. Uvádí se tu doslova: „Je občanskou povinností každého, aby ochraně památek byl nápomocen“. Skutečnost však byla jiná. Vedoucí funkcionáři se mnohdy ani netajili tím, že péči o historické dědictví našeho národa považují za zbytečnou, ne-li protispolečenskou. Pamatujeme praktiky sedmdesátých let tvrdě potlačující jakékoliv náboženské asociace, na něž doplatily zvláště církevní památky. Na pohlednicích nebyly žádoucí reprodukce kostelů, tak často charakteristických pro různá města naší vlasti, výhrady vyvolávaly i odborné publikace, které se touto problematikou zabývaly příliš podrobně. Nejkřiklavějším příkladem ideologické deformace památkové péče pak byla aféra kolem podvrženého článku dr. Leoše Mlčáka. Otiskl jej časopis Tribuna na podzim roku 1984. V tomto takzvaném dopisu čtenáře se zpochybňovala ochrana všech památek, pokud vznikly v době feudální, či za kapitalismu. Domnělý autor se tehdy proti falsifikátu ohradil a nakonec i časopis Tribuna připustil, že dopis uveřejněný formou článku nemusel pocházet od dr. Mlčáka. Atmosféra, která se takto uměle vytvořila, však značně otrásla pozicemi památkové péče. Není proto divu, že krátce poté došlo ke zcela voluntaristickému zbourání budovy nádraží Těšnova, která byla kulturní památkou první kategorie.

Kromě těchto ideologických aspektů na památkovou péči nepříznivě dopadaly také některé ekonomické trendy. Neustále se zcela neoprávněně tvrdilo, že společnost na péči o kulturní dědictví doplácí a že je proto nutné výdaje na ni co nejradikálněji omezovat. Ale byl tu ještě jiný, daleko závažnější problém. Spočíval v tom, že různé ukazatele orientovaly celou stavební výrobu na zprůmyslněné stavebnictví, tedy převážně na použití prefabrikátů. Aby opravy objektů dosahovaly podobného finančního efektu, zaměřovaly se stavební firmy na takové akce, které vyžadovaly co největší výměnu hodnot a byly ve své podstatě nejnákladnější. Drobné údržbové práce, které jsou pro další existenci historické

Čp. 1078/I – Stavba z r. 1906 arch. Bedřicha Bendelmayera a Ferdinanda Weicherta. Kvalitní secesní architektura s ateliérem v nárožní části. (R. Maleček)

kých objektů základní podmínkou, se neprováděly s odvoláním na „nedostatek kapacit“. Ve skutečnosti ale tyto práce byly ekonomicky nepřitažlivé, a proto odmítané. Často, když se objekt takřka rozpadal, se po vleklých jednáních přistoupilo k jeho celkové rekonstrukci. Ta ovšem mnohonásobně překročila náklady opravy, která mohla přinést přibližně stejný efekt, kdyby byla provedena včas. Navíc docházelo namnoze k nenahraditelným kulturním škodám, protože radikální přestavby historických objektů znamenaly neúměrné odstranění historické hmoty a často i cenných umělecko–řemeslných detailů. Kruhy, kterým na péči o naše kulturní bohatství skutečně záleželo, na tyto skutečnosti mnohokrát poukazovaly, veškeré snahy vedené v tomto smyslu se však nakonec utopily v administrativním řízení společnosti. V té souvislosti bych chtěl připomenout takzvanou panelovou diskusi, vedenou z popudu Pražského střediska státní památkové péče a ochrany přírody v roce 1978 a 1979. I když se závěreč-

ného jednání zúčastnili čelní představitelé, přesto její postuláty, které byly podrobně rozpracovány, nebyly akceptovány. Zvlášť nebezpečnou tendencí bylo rozsáhlé vyklízení některých památkových objektů v Praze. Docházelo k němu nejen pro jejich špatný stavebně technický stav, ale také zcela voluntaristicky, většinou pod tlakem zájemců, kteří však později od svých záměrů ustoupili. Tak byl například před více než deseti lety vyklízen Vratislavský palác na Malé Straně, který do té doby sloužil nejen obytné funkci, ale v němž byly i ateliéry výtvarníků a škola ČKD. Objekt byl vcelku v dobrém technickém stavu. Dodnes není obnoven a z jeho původní hmoty zůstalo jen tristní torzo. Takových příkladů by

Čp. 585/I – Pachtovský (dříve Langrovský) palác – Na místě čtyř středověkých domů postaven po r. 1689 raně barokní palác, přestavěný po r. 1737 podle plánů Kiliána Ignáce Dientzenhofera. Dříve byl mylně připisován Františku Maxmiliánu Kaňkovi. Důležitější úpravy a utilitaristické zásahy v 19. století a ve 30. letech 20. století. R. 1982 provedena stavební rekonstrukce objektu. Významná palácová architektura uplatňující se zejména bohatou fasádou a portálem. (R. Maleček)

bylo možné vyjmenovat celou řadu, na prvním místě areál Ungeltu a Jánského vršku.

Poučení, která tato opatření přinesla, vedlo k jiným řešením. Ukázalo se totiž, že rozsáhlé rekonstrukce jsou nejen příliš nákladné, ale také zdoluhavé, a že je tedy nutné postupovat daleko operativněji – formou regenerace vnějších plášťů budov.

Snahy o komplexní obnovu uličních interiérů sahají až do počátku padesátých let. Tehdy dostal Státní ústav pro rekonstrukci památkových měst a objektů za úkol vypracovat návrhy na obnovu historického jádra Prahy. Z iniciativy některých pracovníků ústavu, zejména dr. Dobroslava Líbala, byla propracována trasa spojující Prašnou bránu s Pražským hradem. Tehdy taky vzniklo její pojmenování – Královská cesta. Dnes je již obtížné celou záležitost prozkoumat podrobněji, ale není vyloučeno, že podobný název navrhli i jiní odborníci. V každém případě jde o pojmové vymezení, které zní atraktivně a současně vystihuje i skutečnost, že tato komunikace má pro historickou Prahu zásadní význam. Opodstatnění názvu lze odvozovat z různých skutečností, ale také jen z pouhých hypotéz. Faktem je, že při Prašné bráně stával královský dvůr, který obývali čeští panovníci počínaje Václavem IV. Název Královská cesta tedy naznačuje, že šlo o spojnici mezi dvěma sídly panovníků. Jako námitku lze uvést to, že v době, kdy byl obýván Králův dvůr, byl Hrad víceméně opuštěn. Daleko výstižnější je výklad teorie, že Královská cesta byla trasou, kudy procházely korunovační průvody českých panovníků. Jednou z indicií podporujících tuto teorii je korunovační řád Karla IV. V něm se sice nestanoví, kudy měl průvod procházet, ale je uvedeno, že korunovace probíhala na dvou místech. Obřad navazující zřejmě na starší tradice byl zahájen na Vyšehradě a odtud se průvod ubíral na Hrad, kde celý akt končil. Je nesporné, že tento průvod měl být holdem města novému panovníkovi a současně i příležitostí k tomu, aby se král představil lidu. Proto trasa pravděpodobně nevedla nejkratší cestou, ale naopak procházela nejvýznamnějšími prostory města. Problém tkví v tom, že Karlův ceremoniál se asi nikdy doslovně nenaplnil, přihlédneme-li k tomu, že se Václav IV. obřadu korunovace podrobil jako dvouleté dítě a Zikmund přijal korunu až po husitských válkách, tedy v době, kdy situace rozhodně nebyla pro podobné slavnostní akce příhodná. Ostatně i korunovace Jiřího z Poděbrad či Vladislava Jagellonského sotva mohla probíhat tímto způsobem. Ani v případě Vladislava syna Ludvíka nemůžeme podobný obřad předpokládat už s ohledem na poměrně velký časový odstup od doby Karla IV. O tom, jak se tyto tradice promítaly v době Habsburků, mnoho nevíme. Pouze soubory grafik z 18. století, zejména z korunovace Marie Terezie, ukazují velice přehledně, kudy průvod procházel. Tehdy se však řadil na Špitálském poli v Karlíně, dále vedl Karlovým náměstím, Prašnou branou, Celetnou ulicí a přes Karlův most na Hrad.

Význam Královské cesty jako korunovační trasy nám potvrzují i některé další

Čp. 588/I – U zlatého anděla – Na místě tří středověkých domů, spojených v 17. a 18. století, vznikl přestavbou v první polovině 19. století radikální klasicistní objekt, upravený r. 1860, s výraznou fasádou, pozoruhodně uplatňující motivy balkonů, a s jednotným řešením dvorních fasád se zasklenými pavlačemi. Nad vstupem plastika zlatého anděla. V objektu, který od 18. století sloužil jako hotel, bydlel ruský revolucionář a anarchist Michail Bakunin (1814–1876). (R. Maleček)

indicie. Je to nejen figurální výzdoba Prašné brány, která zpodobňuje významné české panovníky, ale i východní strana Staroměstské mostecké věže, která je jejím předobrazem. Otevřeným problémem je reliéf na východní straně Juditiny věže na Malé Straně. Dosud není přesně určeno ani datum jeho vzniku, ani koho zobrazuje. Jsou na něm dvě postavy – jedna trůnící (jíž však chybí hlava) a druhá klečící (mladý muž). Není však jisté, o jaký vztah mezi nimi jde. Trůnící postava jako by předávala cosi postavě klečící. Předmět nelze určit vzhledem k poškození reliéfu. Podle některých autorů se scéna vztahuje k předání zakládací listiny nedalekého johanitského špitálu či Malé Strany. Výkladů je možné

uvést ještě mnohem více. Osobně si netroufám určit, zda toto vyobrazení mohlo mít nějaký vztah ke korunovačnímu obřadu.

Ale vraťme se k dalším záměrům komplexní obnovy uličních interiérů. Myšlenka z padesátých let nabyla svého uplatnění až v souvislosti s celostátní spar-takiádou v roce 1965. V předstihu byla opravena podstatná část objektů v Karlově a Mostecké ulici a přitom byla řešena i otázka parterů. Projekt celé akce zpracoval Státní ústav pro rekonstrukci památkových měst a objektů v Praze a práce provedla Pražská stavební obnova, závod Fasádostav. V té době se však

Čp. 589/I – V Templu – Postaven pravděpodobně ve 13. století. Patřival komendě templářského řádu. Ve druhé polovině 14. století zde byl založen dům pro bekyně, na začátku 16. století špitál pro chudé ženy. R. 1664 započato se stavbou kostela Obrácení sv. Pavla a špitálu s chudobincem pro muže. Dokončeno v l. 1671–1672. Kostel rozšířen Vitem Václavem Kaňkou r. 1719, v r. 1784 spolu se špitálem zrušen. Na obytný dům s klasicistní fasádou přestavěn r. 1800 stavitelem Františkem Zelinkou. V přízemí z komunikačních důvodů novodobě vytvořeno podloubí. Zdivo kostela včetně kleneb zcela zachováno v organismu objektu. Domem částečně prochází Těmplevá ulička. (R. Maleček)

Čp. 569/I – U černé Matky Boží – Stojí na místě dvou objektů, a to čp. 569/I a 570/I, původně ze 14. století, které byly r. 1911 zbořeny. Následujícího roku postaven, včetně dvoupodlažních sklepů, na nárožích Celné ulice a Ovocného trhu dnešní kubistický dům se třemi fasádami, navržený Josefem Gočárem. V zamřížované nische na rohu osazeno domovní znamení ze 17. století – kamenná socha černé P. Marie s Ježíškem. (R. Maleček)

rozvinula ještě daleko širší kampaň orientovaná na obnovu vnějších plášťů objektů v historické Praze. Podporovala ji i skutečnost, že mnohé domy, zejména jejich průčelí, se dostaly do havarijního stavu, takže ohrožovaly bezpečnost chodců. V důsledku opadávání omítek došlo k několika úrazům, z nichž jeden byl smrtelný. Tehdy se podařilo do Prahy soustředit stavební kapacity z celé republiky, takže realizační objemy dosahovaly až 200 miliónů Kčs ročně. V souvislosti s represívními tendencemi počátku sedmdesátých let se na udržení vysokého tempa obnovy Prahy kladl stále menší důraz a akce postupně začala stagnovat. Je třeba upozornit, že mnohé práce prováděné v tomto období neměly vždy příslušnou kvalitu a některé experimenty se ukázaly jako velmi škodlivé. Dostí výstražným příkladem bylo například použití francouzských barev Tix White v Pařížské ulici, kde v poměrně krátké době začaly fasády oprýskávat. Dnes nelze spolehlivě určit, zda závada spočívala v použitém materiálu, ze-

jména pak v koeficientu jeho propustnosti par, nebo, a to spíše, v nesprávně voleném technologickém postupu, spočívajícím zejména v tom, že se barva natírala na nedostatečně vyschlý podklad. Stejně negativně se projeví i snahy směřující k takzvanému šlemování fasád. Místo prostých vápenných nátěrů se rozetíraly vrstvy štuky, který však neměl dostatečnou konzistenci, a proto se příliš brzy rozpadal. Po pravdě řečeno, ani tradiční vápenné nátěry nevykazovaly ve vysoce agresivním pražském ovzduší dostatečnou odolnost. Nátěry se proto brzy začaly smývat či rozpadat. Ani barevné pigmenty nebyly dostatečně stálé a velice záhy ztrácely svůj původní odstín. Velmi dobře se osvědčilo použití hydrofo-

Čp. 590/I – U čtyř sloupů – Na hloubkové parcele do Štupartské ulice stojí na místě středověkých domů ze 14. století čp. 590/I a 591/I. Oba zbořeny r. 1927 a nahrazeny novostavbami s pasáží Luna. Z domu čp. 590/I zachována pouze pozdně barokní uliční fasáda s bystami na atice, nevhodně upravená a zvýšená. Zadní dům čp. 591/I byl r. 1373 věnován Karlem IV. právnické fakultě. V čp. 590/I žil a r. 1848 zemřel matematik a filozof Bernard Bolzano. (R. Maleček)

Čp. 568/I – U zlatého
lva – Zahnuje dva go-
tické domy, spojené ko-
lem r. 1400. Nejdůleži-
tější přestavba pro-
běhla před r. 1725, z té
doby fasáda do Celetné
ulice. Průčelí do Ovoc-
ného trhu vytvořeno r.
1868, pozdější úprava
podle návrhu Quida
Bělského. (R. Maleček)

bizačních nátěrů, které se aplikovaly například v ulici U železné lávky. Fasády opravené v roce 1973 jsou ještě v poměrně dobrém technickém stavu.

V období, kdy obnova vnějších plášťů budov v pražské památkové rezervaci stagnovala, byla určitou vzpruhou akce, vyvolaná zprovozněním prvního úseku trasy A metra. Tehdy se rozhodlo vytvořit z Václavského náměstí klidovou zónu a v souvislosti s tím se přikročilo ke komplexní regeneraci tohoto prostoru. I když z původního záměru bylo realizováno jen torzo, vyvolala celá akce široký zájem veřejnosti. V roce 1978 zde byla dokončena oprava většiny vnějších plášťů objektů, při níž byly použity kvalitní materiály. Pro klempířské práce to byla měď. Nátěrová hmota Kenitex byla dovezena z Finska. Kromě vnějších plášťů

objektů byly také předlážděny chodníky a následně navázaly i další úpravy tohoto prostoru, a to vytvoření středního pruhu s lavičkami a zelení.

Politická motivovanost podobných akcí, které se zpravidla vázaly k nějakému výročí, vedla i k tomu, že při rekonstrukci Národního divadla (ke stému výročí jeho otevření v roce 1983) bylo komplexně řešeno i jeho okolí. Pokud jde o opravu vnějších plášťů, měla tato akce ve srovnání s Václavským náměstím menší rozsah, ale přesto přinesla řadu cenných výsledků, hlavně opravou exteriéru kostela sv. Voršily, jehož barevnost, přes negativní působení ovzduší, příznivě oživuje Národní třídu dodnes.

Čp. 592/I – U Schönpflugů – Vznikl ve 14. století (zachované sklepy a fragmenty), prodělal renesanční a zejména ve 30. letech 18. století vrcholně barokní přestavbu na drobný palác. Jako projektant je uváděn Jan Blažej Santini. Uprostřed fasády osazena úsměvná socha P. Marie s Ježíškem, která stojí na rotující zeměkouli obtočené hadem. Pravděpodobně dílo Antonína Brauna kolem r. 1735. (R. Maleček)

Čp. 567/I – U české orlice – Ve 14. století sestával ze dvou domů, z nichž menší stál na Ovocném trhu. V l. 1896–1897 byly oba do základů zbořeny a znovu vystavěny ve slohu české neorenesance s pozdně gotickými a secesními prvky podle plánů Bedřicha Ohmanna. Obě průčelí jsou bohatě zdobena sgrafity, na Ovocném trhu ještě plastická výzdoba. (R. Maleček)

Další fáze obnov uličních interiérů v Praze se týkala dokončení první etapy trasy B metra v roce 1985. Tehdy, ovšem na poslední chvíli, rozhodly příslušné politické orgány, že bude vytvořena pěší zóna Na příkopě, v ulici 28. října, na Jungmannově náměstí a v části Národní třídy. Urychleně se řešily nejen otázky inženýrských sítí, ale i povrchu veřejných komunikací, výtvarných doplňků jako například kašen, i oprav vnějších plášťů objektů. Příznějme, že tento jinak velice dobrý záměr značně utrpěl nekoncepcí. Došlo například k tomu, že byly opraveny fasády objektů vyklizených, nebo v havarijním stavu a jejich obnovu pak bylo nutné řešit velice komplikovaně. Rovněž nebylo možné provést opravu všech vnějších plášťů v potřebném rozsahu, a po dokončení celé akce se ještě

Čp. 593/I – U červeného orla – Dům je provozně propojen s čp. 594/I. Zachovány sklepy se studnou ze 14. století a pět malovaných záklopových stropů z přestavby v 17. století. Na fasádě empírové výzdobné prvky a domovní znamení – červený orel – z konce 18. století. V domě, v kavárně U Suchých, se v zimě r. 1833–1834 seznámil Karel Hynek Mácha s Lori Šomkovou (R. Maleček)

dodatečně opravoval například palác Sylva–Tarouccovský, kostel sv. Kříže a řada dalších.

Tato akce i její viditelný přínos vedly k dalšímu politickému rozhodnutí, a to komplexně obnovit během dvou let první část Královské cesty. Úkol to byl velice nesnadný již pro daný časový limit. Bylo nutné okamžitě rozhodnout o barevnosti fasád těch objektů, které měly přijít na řadu jako první. Nebylo proto možné provést zde stavebně historické průzkumy a odstíny bylo nutné volit analogicky.

V souvislosti s tím si dovolím malou odbočku, pokud jde o problematiku barevnosti historických objektů. Této otázce se hlavně v posledním desetiletí věno-

Čp. 566/I – U bílého
krocana (uprostřed)
– Objekt měl před-
chůdce už v raném
13. století. Sklepy jsou
gotické, s románský-
mi fragmenty, po-
slední úprava fasády
z r. 1861. (R. Maleček)

vala velká pozornost. Určitým vkladem tu byla i konference uspořádaná Státním ústavem památkové péče a ochrany přírody, která přinesla mnoho nových pohledů. Ukázalo se, že výsledky stavebně historických průzkumů nemusejí být vždy směrodatné, zejména pokud jde o jednotlivé odstíny, které se takto zjišťují. Některé pigmenty totiž podléhají určitým dezintegračním procesům, které je mění. Jde nejen o blednutí některých barev vlivem působení světla, takže na odkrytých nálezech má vzorek odstín daleko méně intenzivní než původně, ale dochází také k úplné změně tónu. Například zeleně konvertují do okrů, červeně do růžové, fialové, ale někdy i do černé v důsledku další reakce oxidů železa. Nezanedbatelným faktorem je i černání barev působením exhalací, zejména

usazováním pevných částic. Víme, že v historických dobách se do barev přimíchávaly saze, ale dnes můžeme těžko poznat, zda tato příměs byla do barvy přidána původně, či zda do ní vnikla až dodatečně. S ohledem na tyto skutečnosti a často i na narušenou stratigrafii jednotlivých nátěrů musíme k nálezům získaným průzkumem vždy přistupovat co nejkritičtěji. Navíc je nutné přihlédnout i k tomu, že nálezy jsou mnohdy jen fragmentní a neposkytují obraz o celkové barevné koncepci, v některých případech se původní kolorit dokonce nedá zjistit vůbec. To je dostatečný důvod, abychom pojímali barevné řešení historických

Čp. 594/1 – U svatého Václava – Stavba na hloubkové parcele do Štupartské ulice pochází ze 14. století. Až do výše 2. patra prostupuje gotické zdivo, ve sklepech je zasypaná studna, v přízemí síň s gotickými cihlovými arkádami, ve 2. patře čtyři malované záklopové stropy ze 17. století. Výrazné přestavby po r. 1725 a v r. 1838 stavitelem Janem Rípotou do dnešní podoby. (R. Maleček)

fasád spíše jako volnou repliku původního, či předpokládaného stavu. Toto stanovisko podporuje i to, že nově používané barevné systémy jsou vzhledem ke své technické odlišnosti od historických přímo předurčeny, aby působily v rámci svých vlastních technologických možností. Zde by se však mohl laik tázat, proč se tedy raději důsledně nepoužívají technologie historické, které by byly původnímu výtvarnému efektu bližší. Na tuto námitku je možné dát několik odpovědí. Za prvé, že současné životní prostředí, hlavně ve velkých městech, je ve srovnání s podmínkami, jaké byly v 18. století a dříve, neobyčejně agresivní. Zvláště

Čp. 565/I – Elsnicovský dům – Pochází z první poloviny 14. století, fasáda vytvořena r. 1725, upravena r. 1861. Ještě v r. 1791 navrhl přestavbu objektu stavitel Zachariáš Fieghert. Dochovány gotické sklepy s portálky, v 1. patře malovaný záklopový strop ze 17. století a štukový strop z doby kolem r. 1740. Od r. 1706 vlastnil dům, spolu se sousedním čp. 566/I, Vít Václav Kaňka. (R. Maleček)

Čp. 595/I – Manhartovský dům – Rozsáhlý objekt zahrnující původně několik domů ze 14. a 16. století, prostorný dvůr se studnou a zahradu. Zachovány gotické sklepy pod objekty ve Štupartské ulici – dvoulodní síň s křížovými klenbami, a čtyři portálky. V přízemí gotické fragmenty mohutných arkád, ostění oblouků, doplněný portálek s archivoltou a pozdně gotický trámový strop v patře. V renesanci vystavěn západní dům do Štupartské ulice a dvě dvorní křídla, v hlavní budově z té doby klenby v přízemí. Malované záklopové stropy ze 17. století. Kolem r. 1700 přestavěn na palác a dostavěn v polovině století podle plánů Františka Maxmiliána Kaňky. Na fasádě socha sv. Jana Nepomuckého, ve dvoře dřevěná plastika Samsona se lvem asi od Lazara Widmanna. Po r. 1706 se zde konala divadelní, koncertní a artistická vystoupení. Ve 30. letech vymaloval interiery Jan Petr Molitor st., který zde také nějaký čas bydlel. V l. 1752–1766 sloužil palác jako piaristická kolej, jejímž rektorem byl historik Gelasius Dobner. (R. Maleček)

Čp. 564/I – Forberg-
 rovský dům. – Byl zbu-
 dován v druhé polovině
 14. století, zachovány
 středověké sklepy a zdi-
 vo do výše 2. patra,
 renesanční klenutá síň
 v 1. patře východního
 dvorního křídla, v zá-
 padním dvorním kříd-
 le obnovena sрубová
 konstrukce. Uliční fa-
 sáda vybudována v po-
 slední čtvrtině 18. sto-
 letí. (R. Maleček).

negativně působí sloučeniny síry, které se dříve vyskytovaly jen zcela ojediněle nebo vůbec ne. V Praze se skoro až do poloviny minulého století topilo převážně dřívím, které je vlastně vysoce ekologickým palivem.

Je zajímavé, že na Langweilově modelu Prahy je většina kupolí zobrazena jako hnědé, tedy pokryté nezkorodovaným měděným plechem. Pouze kupole malostranského kostela sv. Mikuláše má světlezelený odstín, byla tedy zbarvena měděnkou. V daném případě lze předpokládat, že koroze plechu byla vyvolána uměle s cílem dosáhnout určitého výtvarného účínu, který byl záměrem autora. Názoru, že by těsně před zhotovením modelu mohlo dojít k výměně většiny měděných krytin, které by ještě nestačily zkorodovat, lze oponovat tím, že

Čp. 596/I - Novostavba z l. 1933–1935 podle projektu Josefa Gočára pro firmu Baťa se svým charakterem poněkud vymyká historické zástavbě Celetné ulice. (R. Maleček)

takováto široká stavební akce je nepravděpodobná a navíc u některých staveb je měděná krytina prokazatelně starší, jak to také v tomto sborníku uvádím v článku o obnově kostela sv. Františka.

Další otázkou je také schopnost dosáhnout té jakosti materiálu, jakou měl například v 18. století. Jde především o vazné a plastické kvality vápna, jež byly získávány nejrůznějšími postupy, o nichž máme jen velice nepřesné znalosti. I když není obtížné provést chemickou analýzu historických stavebních materiálů, obtížnější je získat spolehlivou informaci o tom, jaké technologické postupy se vlastně užívaly. Rozhodně není lhostejné, kdy a jak se směsi zhotovovaly. Na tom jistě do značné míry závisel konečný výsledek.

Čp. 563/I – U supa
 – Postaven ve druhé
 polovině 13. století,
 jádro dnešního domu
 až v polovině 14. sto-
 letí. Zdivo s mnoha
 prvky a fragmenty
 zachováno do výše
 1. patra. Významná re-
 nesanční přestavba
 zanechala ojedinělou
 vstupní síň. V r. 1804
 při přestavbě podle ná-
 vrhu Karla Schmidta
 bylo provedeno dnešní
 průčelí s reliéfní výzdo-
 bou mužských hlav a se
 zlatenými nápisy zlat-
 níka Prokopa Gindla.
 Budova do Ovocného
 trhu, namísto vyhořelé
 v květnu 1945, je novo-
 stavbou Fragnera a Jaroslava
 Láchy. (R. Maleček)

Ve snaze dodržet historické postupy a přitom dosáhnout i podobných výtvar-
 ných účinků jsme se poučili z řady chyb. Například byly činěny pokusy namíchat
 do vápenné suspenze větší množství pigmentu k dosažení intenzivního odstínu
 (například benátské červeně). Takto vytvořená směs však po vyzrání neměla
 předpokládanou technologickou stabilitu, protože poměr pojidla a plnidla byl do
 té míry nepříznivý, že se barvivo začalo z omítky vymývat, což vyvolávalo oprávn-
 ěnou nespokojenost. K tomu došlo například v případě obnovy exteriéru kos-
 tela sv. Tomáše na Malé Straně. Nedostatky se naštěstí projevíly na věži včas,
 takže poté mohla být zvolena jiná technologie.

Ze všech těchto poznatků jsme vycházeli při řešení oprav vnějších plášťů ob-

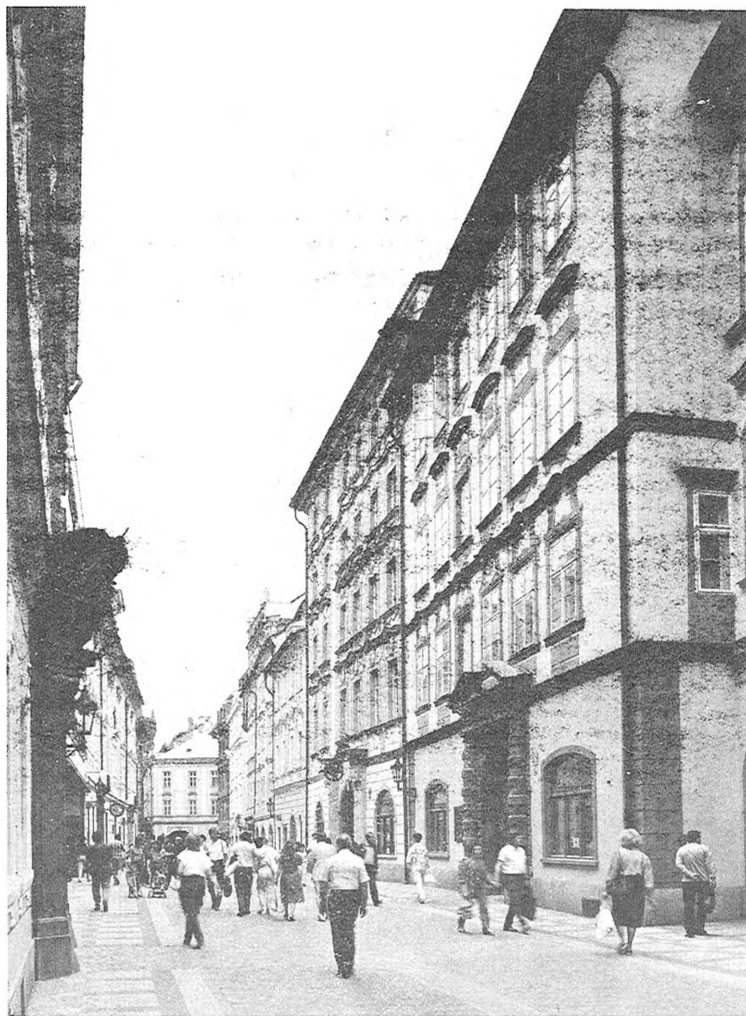

Čp. 597/I - palác Caretto-Millesimovský - Palác zbudovaný v polovině 18. století s použitím zdiva gotického domu ze 14. století snad architektem Anselmem Luragem. V objektu zachovány významné detaily středověkého objektu. Stavební zásahy v r. 1924, adaptace a zastřešení nádvoří po r. 1950. Vynikající architektura zdůrazněná plasticky bohatě členěným portálem s millesimovským znakem. (R. Maleček)

jektů na Královské cestě. Požadovaný rychlý postup nás nutil k vysoce operativním řešením. Pražská stavební obnova, která byla hlavním dodavatelem stavebních prací, zajistila ve své projekční kanceláři vypracování podrobných ná-kresů fasád a do nich se dosazovaly podle vzorníků jednotlivé barvy. Pracovní komisi tvořili ak. arch. Vladimír Tintěra a Pavel Jerie, později i ing. Jaroslav Stöckel ze Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody, pracovnice Pražské stavební obnovy Jiřina Matějková, ing. arch. Alena Řeháková a ing. arch. Ivan Janů za Útvar hlavního architekta hl. m. Prahy a za Pražské středisko státní památkové péče a ochrany přírody ak. arch. Petr Heřman, CSc.

Po počáteční fázi, kdy nebyly k dispozici podrobnější průzkumy, se do plnění

Čp. 562/I – Buquoyův dům – Prostupuje celý blok do Ovocného trhu a pochází z druhé poloviny 14. století. Palác získán univerzitou r. 1754, r. 1773 provedena složitá přestavba včetně úpravy fasády od Antonína Prachnera. Spolu s čp. 599, 560, 561, 563 a 564/I byl dům v 60. letech 20. století rekonstruován pro Univerzitu Karlovu podle plánů Jaroslava Fragnera. Gotické zdivo zachováno místy do výše 2. patra, gotické a renesanční stavební prvky, fragment hrázděného zdiva a monumentální mánýristický hlavní portál, v budově do Ovocného trhu tři malované záklopové renesanční stropy. Od r. 1880 zde sídlila Královská česká společnost nauk.
(R. Maleček)

úkolů zapojil i Státní ústav pro rekonstrukci památkových měst a objektů, jmenovitě ing. dr. Jan Muk.

Jako barevný systém byly dodavatelem zvoleny rakouské barvy od firmy Kera, konkrétně nátěrová hmota Keraplex založená na bázi organických disperzí. I když toto barvivo má relativně vyšší difusní odpor než tradiční barvy s vápenným pojivem, nebo barvy založené na bázi vodního skla, přesto se ukazují jako vyhovující i pro poměrně náročné požadavky historických fasád objektů, jejichž zdivo je tvořeno převážně opukovým materiálem, který navíc ve většině případů postrádá izolace proti zemní vlhkosti.

Při opravách vnějších plášťů budov se dbalo na co nejvyšší kvalitu. Ke klem-

Čp. 598/I – U zlatého jelena. – Dům má v severozápadní části sklepa částečně zachováno přízemí ze 13. století s raně gotickou křížovou žebrovou klenbou. Ve 14. století připojen dům do Štupartské ulice. Úzká mezera – soutka – směrem k čp. 597/I byla zastavěna při rozsáhlé přestavbě domu ve druhé čtvrtině 18. století, když obě průčelí získala dnešní vzhled. Dům do Štupartské ulice zdoben reliéfy na obou fasádách. (R. Maleček)

pířským pracím se zásadně používal měděný plech a zcela samozřejmě se renovovaly nejen uliční, ale i dvorní fasády objektů. Určitým nedostatkem je, že nebyl čas provést u všech objektů důsledně penetrační systémy chránící zdivo proti vzlínání zemní vlhkosti. Přesto však u značné části byly sokly obloženy řezanými pískovcovými deskami, které chrání zdivo v jeho nejohroženějších částech. Zvláště negativně totiž působí dosud používaný způsob likvidace sněhu. Běžně se používá nejen solení, ale také shrabování ke zdem, kde potom tato hmota působí destruktivně. K tomu lze připomenout, že ve vyspělých státech je obvyklé zasněžené plochy nejen okamžitě posypat, ale také neprodleně uklidit a sníh odvézt.

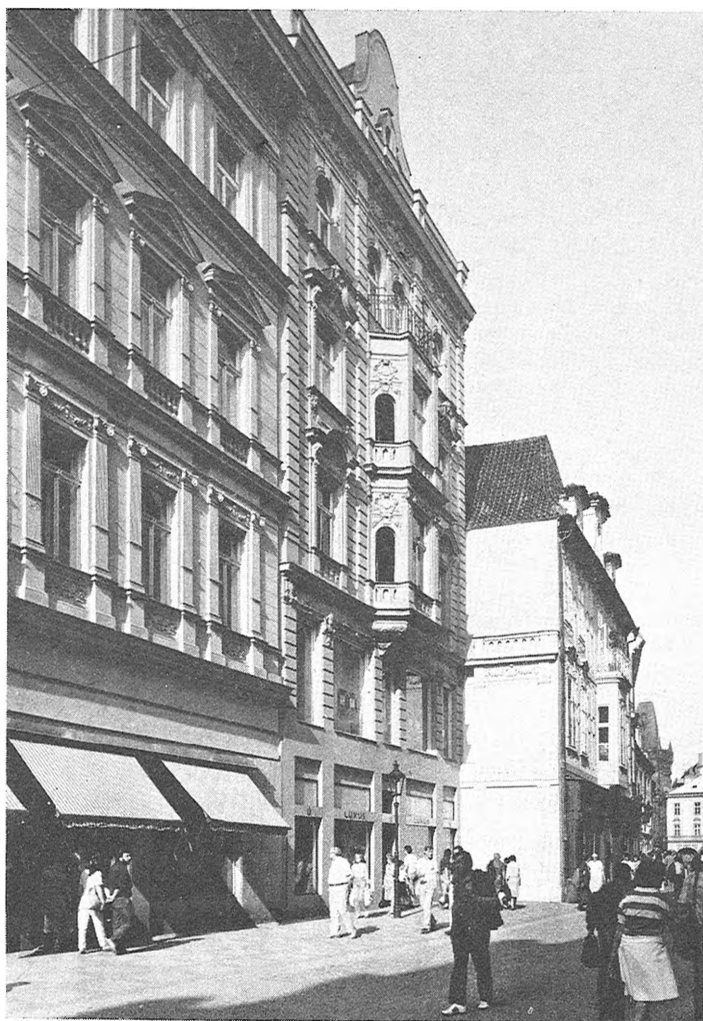
Čp. 561/I – U bílého noha. – Vznikl r. 1788 spojením dvou středověkých domů, z nichž západní byl raně gotický. Radikální přestavba v 80. letech 18. století dala domu raně klasicistní ráz. Zachováno gotické zdivo do výše 1. patra, gotické portálky ve sklepech a v prodejně, spolu s dalšími fragmenty.
(R. Maleček)

Při první etapě obnovy Královské cesty nezůstalo jen u fasád a střech. Nejlépe to dokumentuje skutečnost, že náklady na obnovu průčelí činily jen třetinu z celkového objemu prací, který dosáhl hodnoty kolem 250 miliónů Kčs.

Zbývající dvě třetiny se investovaly na vybudování kolektoru a celkovou rekonstrukci inženýrských sítí tam, kam kolektor nezasahuje (severní část Staroměstského náměstí). Dále byly vydlážděny veřejné prostory, zřízeno osvětlení, lavičky, opraveny kašny a další podobná zařízení. Jednou z dosti diskutovaných otázek byla úprava okolí pomníku Mistra Jana Husa. Před ním totiž ještě stál pozůstatek někdejší nádrže, vybudované zde během druhé světové války v rámci požadavků civilní obrany. Při řešení úprav okolí pomníku se vycházelo z dobo-

vých dokumentů. V roce 1915, kdy bylo toto dílo dokončeno, nebylo ještě obehnáno plotem nebo jinou zábranou. Severní partii pravděpodobně již tehdy obklopoval stříhaný trávník, avšak to není z dobové fotografie zcela jednoznačně patrné. Zvlášť živě se diskutovalo o tom, zda je únosné, aby pomník nebyl chráněn zábranou proti vstupu osob na jeho schody i do blízkosti sousoší. My jsme zastávali názor, že je třeba počítat s kulturností lidí a nespoléhat se na různé zábrany, které nejen že působí neesteticky, ale nakonec stejně nejsou nikdy

Čp. 599/I – Činžovní
dům z minulého století.
(R. Maleček)

zcela nepřekonatelné. Současný stav, který se přes některé počáteční námitky i ze strany veřejnosti již vžil, je zřejmě vyhovující.

Předmětem diskusí bylo rovněž označení místa poprav 27 představitelů stavovského odboje. Při řešení nové dlažby bylo nutné odstranit předchozí úpravu a vytvořit novou, která sice koncepčně vychází z předchozí, ale má určité drobnější odchylky. Šlo hlavně o připomínky ke zkrříženým mečům, ověnceným symbolickými trnovými korunami. Konstatovalo se, že prolínání těchto prvků není

Čp. 560/I – U císaře Karla, Štokhaus – Zahrnjuje soubor budov na nepravidelné parcele. Domy do Celetné ulice i do Ovocného trhu byly spojeny už ve druhé polovině 14. století. Štokhaus, dvorní křídlo, zbudováno asi r. 1387. V předhusitské době byla k němu přistavěna Rektorská věž, která původně patřila ke Karolinu a po sporu byla v r. 1619 připojena k čp. 560/I. Konečná podoba fasád obou domů z třetí čtvrtiny 18. století, Štokhausu a Rektorské věže z 60. let 20. století. Zachovány gotické sklepy s mnoha portálky. Spolu s čp. 562/I dům sloužil ve druhé polovině 14. století jako obydlí mistrů Karlovy koleje, od r. 1754 profesorů právnické a lékařské fakulty. Žili zde historik Ignác Cornova, lékař Julius Krumbholz a po r. 1820 právník Josef Helfert, zakladatel vědecké terminologie památkové péče. (R. Maleček)

dostatečně výtvarně domyšleno. Domnívám se však, že nyní, po několika letech, se tento způsob ztvárnění vžil a nikoho ani nenapadne, že by se celá záležitost byla mohla řešit jinak. Také návrhy na akcentování tohoto místa oplocením jsme zcela pochopitelně odmítli. Zajímavým výtvarným doplňkem je vyznačení takzvaného pražského poledníku. Jeho stupňová odchylka od Greenwiche není sice vyjádřitelná celými čísly, jeho význam je ale odvozen od někdejšího mariánského sloupu, který vrhal polední stín daným směrem. Již v dřívější dlažbě byla tato přímka velice prostě vyznačena, nyní byla ještě doplněna o výtvarně řešený latinsko-český nápis.

Čp. 559/I – Bubnovský dům – Pochází z druhé poloviny 14. století. Zachované gotické zdivo od dvoupodlažních sklepů až po 2. patro a pět malovaných záklopových stropů ve 2. patře ze 17. století, kdy byla upravena fasáda a vybudováno palácové schodiště. Další přestavby v 18. a 19. století se týkaly především dvorních křídel. V interiérech zavěšeny fragmenty pozdně renesančních maleb, přenesených z čp. 562/I. (R. Maleček)

Nesnadným problémem bylo také řešení veřejného osvětlení na Staroměstském náměstí. Předchozí úprava počítala ještě s tím, že komunikace bude sloužit normální dopravě a z toho se také odvozovaly požadované intenzity jasu. Po rozhodnutí, že se náměstí stane pěší zónou, bylo možno celkově snížit nároky na intenzitu osvětlení. Mohlo se tedy uvažovat o jiných zdrojích, které by měly daleko komornější dimenze než předchozí osvětlovací stožáry. Velice důkladně byla projednávána otázka, zda osvětlovací tělesa by měla být nějakou replikou historického stavu, zejména pak Linzbauerových litinových kandelábrů, které tu kdysi stávaly, nebo zda by bylo vhodnější hledat formy soudobé. Nakonec došlo

Čp. 558/I – palác Hrzánů z Harrachova.
– Zahnuje i původní dům U bílé růže do Kamzíkove ulice. Do Celetné ulice postaven románský věžovitý objekt, částečně dochovaný ve sklepích. Dnešní fasádu s atlanty a bystami imperátorů z doby po r. 1700 navrhl patrně Giovanni Battista Alliprandi. R. 1801 přestavěno 3. patro podle plánů Josefa Zobela. V zadním dvoře od r. 1802 v provozu pec na vypalování glazury na kameninové nádoby, v paláci byl hlavní sklad vrtbovské továrny na kameninu v Týnci nad Sázavou. (R. Maleček)

Čp. 600/I – U hřebene,
U zlatého hřebene.
– Jméno se traduje nej-
méně od r. 1422. Na
tomto místě měl dům
Bernard Černý, orchní
rychtář královských
měst za Václava IV. Ke
konci 16. století zde
bydlel a měl laboratoř
horlivý alchymista Ko-
rálek z Těšína. Domy,
které zde stávaly, mí-
valy širší půdorys,
který byl změněn v mi-
nulém století. Nynější
stavba pochází z r.
1882, kdy se Celetná
ulice rozšiřovala.
(R. Maleček)

k určitému kompromisu, který spočívá v tom, že většina náměstí je osvětlena novodobě řešenými prvky, zatímco na jeho jižní straně byly osazeny repliky historických luceren. Dosažená světelná pohoda působí příznivým dojmem, a proto návrh ing. arch. Zdeňka Monzera a ing. arch. Jana Flašara můžeme hodnotit kladně. Pokud jsme u jmen, připomeňme, že za koordinaci projektových prací i za zhotovení převážné části návrhů, zejména výdlažby, nesl odpovědnost ing. arch. Stanislav Hubička z Projektového ústavu dopravních a inženýrských staveb v Praze.

Současně s realizací celé akce se dokončovaly také obnovy některých památkových objektů, které byly zahájeny už předtím. Šlo především o dům U zvonu čp. 605, o část Staroměstské radnice, zejména její věže a o Týnský chrám (zá-

Čp. 660/I – dobový snímek Jindřicha Eckerta z r. 1882. (Repro Zv. Dragoun)

padní průčelí). Přitom se pamatovalo i na některé po desítky let otevřené problémy. Jedním z nich byly štíty Trčkovského domu čp. 603/I. V polovině minulého století totiž došlo k jejich znehodnocující úpravě tím, že byly integrovány do zdiva nastavěného třetího patra. Uvažovalo se o snesení patra a obnovení štítů. To se však ukázalo být technicky neproveditelné nejen vzhledem k nárokům na dislokaci, ale i k výši nákladů. Proto byl zvolen kompromis, kdy sice byl zachován krov a stropní konstrukce z 19. století, ale současně byla upravena (snížena) okna třetího patra tak, aby se formátem vešla do obnovených štítů. Rovněž se podařilo vyřešit zpevnění Týnské fary (čp. 604/I), která byla po dlouhou dobu vzepřena výztuhami, protože tu došlo ke statickému narušení nároží.

Takřka v každém domě došlo k význačným úpravám, a to jak parterů, tak

Čp. 601/I – Týnská fara. – Byla postavena ve 14. století na místě domu z 12. století. Gotické zdivo zachováno až po štít a přízemí východního křídla. Fasáda upravena v 17. století, vnitřní dispozice byla přebudována v první čtvrtině 18. století. Tehdy též zvýšeno východní křídlo, kde situován refektář, jehož stěny cele pokryty malovanými žánrovými výjevy z poloviny 18. století. V oratoři malovaný záklopový strop ze 17. století. Na faře působil v l. 1427–1471 volený husitský arcibiskup Jan Rokycana a v l. 1710–1735 farář historik Jan Florián Hammerschmidt. (R. Maleček)

i suterénů nebo jiných částí. Není možné, abych v rámci této stati rozvedl vše, co se v tomto směru podniklo, a proto se omezím pouze na nejvýznamnější výsledky. Především je to objekt čp. 553/I – Sixtův dům, adaptovaný pro Mezinárodní organizaci novinářů. Jde o celkovou rekonstrukci, která se dokončuje za již obnovenou fasádou. Nejzajímavější úpravy proběhly v dvoupodlažních sklepech, z nichž část je ještě románská. V prostorách, které byly až donedávna v naprosto dezolátním stavu, byla zřízena vinárna. Myslím si, že tyto velice zajímavé interiéry rozhodně obohatí pražskou síť obchodů a služeb. Při plnění daného úkolu jsme se zabývali řadou velice složitých otázek. Patřila mezi ně i ochrana historických prostorů při respektování všech soudobých nároků na

Čp. 557/I – U bílého páva. – Vznikl v první polovině 14. století původně jako tři domy, spojené ve druhé polovině téhož století. V r. 1945 dům vyhořel a byl znovu postaven r. 1949. Dochována rokoková fasáda z doby kolem r. 1750, středověké obvodové zdivo 1. suterénu, částečně dvorní křídla a zadní dům do Kamzíkové ulice. (R. Maleček)

zajištění hlavně technických kritérií, jako například vzduchotechniky, nebo provozu restauračního zařízení. Domnívám se, že se to podařilo zvládnout nejen díky postoji investora, ale i projektanta ing. Petra Tupého. Další složitou otázkou byla ochrana krovových konstrukcí před nevhodnými vestavbami a jsem přesvědčen, že i tato část se zdařila. Celá stavba je provedena velice kultivovaným způsobem a ve vysoké kvalitě také zřejmě díky tomu, že ji zajišťovala polská firma Exbud. Neméně složitou otázkou byla restituce parteru objektu čp. 602/I v Celetné ulici. Různé nevhodné adaptace v přízemí bylo nutné řešit před započatím obnovy. Původní barokní portál se zachoval jen ve fragmentu a byl poničen necitlivě řešenými výklady. Cesta k restituci byla dosti

Čp. 602/I – U tří králů. – Dům je unikátní v zachování gotického zdiva ze sklonku 14. století, a to v plné výši od dvoupodlažních sklepů po štíty se stupňovitým zubořezem a krov. V renesanci vznikla síň v přízemí, fasáda před r. 1769. Ve východním křídle oratoř s oknem do Týnského chrámu. V letech 1896–1907 zde s rodiči bydlel Franz Kafka. (R. Maleček)

složitá, protože nestačily jen hmotné nálezy, ale bylo nutné sáhnout i k dalším ikonografickým zdrojům. Nejpoužívanějším z nich byl stejně jako i v jiných případech Langweilův model Prahy, který vyniká neobyčejnou přesností a smyslem pro detail. Podle něj pak byla rekonstruována dvě oválná okénka flankující hlavní portál. V interiéru byl mázhaus zbaven znehodnocující příčky a jeho prostor obnoven. Významné úpravy proběhly v domě U černého slunce čp. 556/I. Nejenže byly odstraněny nevhodné obdélníkové výklady a podle ikonografických materiálů obnoveny někdejší portály, ale došlo také k celkové rekonstrukci interiéru prodejen. Tím však celá akce neskončila. Přikročilo se k obnově suterénů a dvorní části přízemí. Objekt byl při tom vybaven plynovou ko-

Čp. 556/I – U černého slunce – Dům je raně gotického původu z 13. století. Sklep pod východním dvorním křídlem. Ostatní dochované gotické zdivo hlavní budovy i křídel místy do výše 1. patra z druhé poloviny 14. století. Klasicistní přestavba kolem r. 1800 vytvořila dnešní fasádu a dispozici objektu. Mezi domy čp. 557/I a 556/I bývala původně úzká ulička. Do své svatby v r. 1776 zde bydlela pěvkyně Josefína Dušková, rozená Hampacherová. (R. Maleček)

telnou. Sklepy vykazují opět mimořádně vysokou architektonickou hodnotu, zejména velická gotická prostory, která se přimyká k uliční čáře. Právě zde se rozvinul boj o prezentaci této památky, která měla být podle původního návrhu Střediska pro rozvoj obchodní sítě horizontálně a vertikálně rozdělena pro provozní účely. Intervencí ze strany památkové péče i za podpory a porozumění investora se nakonec podařilo najít nového projektanta arch. Petra Feyrera ze SÚRPMO, který dokázal najít potřebný kompromis umožňující uplatnění této významné prostory. Velice složité bylo řešení parterů a interiérů prodejen v objektu čp. 558/I – paláci Hrzánů z Harasova, který počátkem našeho století prošel celkovou přestavbou. Z těchto úprav vyplynulo i podstatné znehodnocení

parterů. K jejich restituci v plném slova smyslu však nebylo možné přistoupit, protože by to v důsledcích znamenalo z objektu zcela vyloučit obchodní funkci, která pochopitelně v paláci neměla své místo. K úpravě přízemí pro obchodní účely došlo teprve přestavbou koncem 18. století. Bylo tedy možné vrátit se k této etapě, nebo, jak jsme se nakonec dohodli, k jakési modifikaci stavu původního, a to v tom smyslu, že některá okna byla prodloužena do tvaru dveří. Tento kompromis snad není zcela čistý, ale umožnil obnovu ostatních částí původní architektury parteru, která se dochovala v dost pozoruhodných fragmentech.

Čp. 555/I – U bílého lva – Původně pozdně románský dům, v němž částečně dochováno románské a gotické zdivo ve sklepech. Ve třetí čtvrtině 17. století vytvořena fasáda se štítem, dvakrát přebudovaná v klasicismu. Domovní znamení secesně upraveno asi r. 1906. Nevhodná úprava v l. 1928–1929. Vpravo čp. 554/I – U tří mečů – dům vznikl r. 1499 rozdělením dnešních čp. 555/I a 554/I, k nimž do r. 1414 náležela i část čp. 553/I. Zachovány gotické sklepy. R. 1819 přestavba podle plánů Ignáce Palliardiho. Byla setřena novou přestavbou Alexandra Hellmicha r. 1867. R. 1389 vyženil dům Jan Parlér, syn stavitele Petra Parléra. (R. Maleček)

Projekt prodejen vypracovalo SÚRPMO – ing. arch. Josef Bradáč (který je také autorem řady dalších parterových úprav v Celetné ulici) za spolupráce ing. dr. Jana Muka.

Choulostivou otázkou byla obnova parteru objektu čp. 598/I U zlatého jelena. Nakladatelství Odeon si tu zřídilo reprezentační prodejnu. Pracovníci památkové péče byli zpočátku vedeni snahou zachovat původní předsazené neorenesanční výklady, ale během stavby se postupně začalo ukazovat, že toto přání je čím dál tím méně reálné hlavně s ohledem na špatný technický stav původní

Čp. 553/I – *Sixtův dům* – *Rozsáhlý dům se zachovalými sklepy snad už z druhé poloviny 12. století a z počátku 13. století. Ve druhé polovině 13. století postaven při hlavní budově věžovitý objekt. Gotické zdivo z lucemburské doby vystupuje do výše 1. patra. Mnoho pozdně gotických a renesančních fragmentů. Fasáda z 30. let 18. století. R. 1802 přestavěna dvorní křídla podle plánů Zachariáše Fiegherta. Postavy habsburských panovníků na atice z dílny Antonína Brauna kolem r. 1735. Na počátku 15. století dům vlastnil Husův ochránce Jindřich Lefl z Lažan a Bechyně, od r. 1567 staroměstský kancléř, právník, historik a kronikář Jan Sixta z Ottersdorfu, po něm jeho syn Jan Theodor, jeden z direktorů stavovského povstání a pak i písař Filip Fabricius z Rosenfeldu a Hohenfalu, který zakusil defenestraci r. 1618. (R. Maleček)*

Čp. 551/I – U kamenného beránka – (uprostřed) – Dům vyhořel v květnu 1945. Zachován fragment zdi románského domu z přelomu 12. a 13. století, gotické sklepy z poloviny 14. století, dispozice přízemí a fasáda ze 17. století. Na fasádě osazeno reliéfní domovní znamení panny s jednorožcem z počátku 16. století a mohutný renesanční portál z r. 1531. Ve východním dvorním křídle vstup sedlovým portálem do dvou místností s křížovou žebrovou klenbou z konce 14. století. Počátkem 17. století byl majitelem domu Václav Šťastný Pětipeský z Chýž, jeden z direktorů pražského povstání. Vlevo čp. 552/I – Storchův dům – Novostavba z let 1896–1897 podle plánů Bedřicha Ohmanna a Rudolfa Krieghammera pro Storchovo nakladatelství. Malířskou výzdobu fasády s dominantní postavou sv. Václava na koni navrhl Mikoláš Aleš, plastickou výzdobu Jan Kastner. Původní zbořený dům doložen až k r. 1400. Na fasádě napodobenina původního arkýře z první poloviny 15. století. Za revoluce r. 1945 dům vyhořel. (R. Maleček)

konstrukce. Nakonec došlo, zřejmě těžko omluvitelnou nedbalostí, i k tomu, že se ztratily vyřezávané lví hlavičky zdobící někdejší krám a tak bylo rozhodnuto o volné replice původního stavu, která však s ním má již jen velice málo společného. Přesto lze konstatovat, že dosažený výsledek je z výtvarného hlediska vcelku přijatelný. Domnívám se, že při demonstraci jednotlivých konkrétních

akcí je třeba učinit od dalšího enumerativního postupu malou odbočku a trochu se zamyslet nad jedním metodickým problémem, který se stal a dosud je předmětem vážných debat. Jde totiž o to, do jaké míry je oprávněná obecně prosazovaná snaha o návrat parterů do stavu, který vytváří architektonickou jednotu

Čp. 550/I – U kamenného stolu – Patrně z druhé poloviny 14. století se starším raně gotickým jádrem. Dvoupodlažní sklepy s křížovými žebrovými klenbami, mnoha sedlovými portálky a studnou pocházejí z několika středověkých stavebních period až do počátku 16. století. Horní sklepy jsou někdejší sníženým přízemím. Dnešní podoba z r. 1725. Na fasádě obraz sv. Jana Almužníka. Vpravo čp. 549/I – U Lazara – Dům byl postaven koncem 12. století. Sklepy románské a gotické, některé renesanční a barokní stavební detaily. Raně barokní fasáda částečně upravena asi po polovině 19. století. (R. Maleček)

s ostatní fasádou objektu. Na tomto místě se totiž stále výrazněji objevují námitky, že samo zpracování parterových úprav, byť bylo dodatečné, má takové výtvarné kvality, že opravňuje jejich ochranu.

Přitom předmětem ochrany nejsou jen zmiňované portály z konce minulého století, ale začasť i úpravy daleko mladší, spadající většinou do období funkcionalismu. Tyto prvky se podařilo zachovat například u objektu čp. 478/I na rohu Melantrichovy ulice a Staroměstského náměstí. Daleko složitější však byla tato otázka v objektu čp. 568/I U zlatého lva v Celetné ulici. Zde bylo přízemí rozdě-

Čp. 483, 484/I – U zlatého velblouda – Dům středověkého původu s gotickým suterénem. Další části znovu postaveny kolem poloviny 19. století včetně části parcely zbořeného čp. 484/I. Úprava přízemí s výkladem z meziválečného období. Objekt výrazně se uplatňující hodnotnou pozdně klasicistní fasádou na nároží Staroměstského náměstí a Železné ulice, slohově pozoruhodná úprava vstupu do prodejny v duchu novodobého neoklasicismu. (R. Maleček)

Čp. 481, 482/I – U Čápů – Dva původně samostatné objekty spojené po r. 1952. Oba v jádru středověké, což je patrné zejména v suterénech. Dům čp. 481/I výrazně barokně přestavěn, další klasicistní úpravy zejména v čp. 482/I. Po r. 1952 provedeny značné zásahy v interiéru, který byl radikálně modernizován a oba domy spojeny. Objekty se výrazně uplatňují v ukončení bloku domů proti jižní straně Staroměstské radnice. Uprostřed čp. 480/I – Objekt v jádře gotický navazující na starší dům románský, zásadně přestavěn v posledním desetiletí 17. století asi Jeanem Baptistou Matheyem. Po r. 1700 upraveny i interiéry 1. patra se štukovými stropy a nástropními malbami mytologického obsahu. Objekt výrazně se uplatňující motivem střešního altánu a členěním fasády, příznačným pro architekta J. B. Matheye. Vpravo čp. 479/I – U človíčků, U Bindrů – gotický dům navazující na románské jádro, výrazně upravený v l. 1546–1571. Další úpravy z doby počátku vrcholného baroka, kdy vznikla fasáda, znovu upravená v klasicismu. Úpravy r. 1926 a 1939. Dům se zachovalou původní dispozicí, v době stavebního vývoje postupně narůstající. Významný svým umístěním proti Staroměstské radnici. (R. Maleček)

leno na několik malých prodejen, které měly funkcionalisticky řešené výklady. Nejenže byly v rozporu s celkovým charakterem fasády formátově, ale i z technického hlediska již nebylo možné počítat s jejich dalším zachováním. Například křídla některých vitrin už byla svěšená a proto nešla otevírat. Horší však bylo, že vnitřní konstrukci narušila koroze, zatímco vnější ozdobný obal vytvořený z plechu (asi niklového) byl téměř neobnovitelný. Práce by totiž svou atypičností nebyla zajistitelná běžnými výrobními kapacitami a pro svou výtvar-

Čp. 461/I – Vilémkovský dům – Původně měšťanský dům, později připojený ke klášteru servitů u sv. Michala, gotický v suterénu a části obvodového zdiva, přestavěn renesančně a barokně v souvislosti s připojením ke klášteru, pozoruhodná barokní fasáda, v zadní části radikální novodobé zásahy v l. 1934–1935. Vpravo čp. 462/I – U vola – Původní měšťanský dům s gotickým suterénem a částmi zdiva. V 17. a 18. století spolu s klášterem upraven barokně. Velmi hodnotná fasáda na přechodu do Melantrichovy ulice, kde je propojena prampouchem s čp. 478/I. Na nároží kopie vrcholné barokní plastiky sv. Josefa od Lazara Widmana z doby po r. 1750. (R. Maleček)

nou nenáročnost by pravděpodobně nemohla spadat ani do rámce činnosti komisí ČFVU. Zde je velice žádoucí vytvořit operativní soukromé kapacity, jejichž vznik však až dosud brzdily platné předpisy.

Jedním z problémů starých výkladů je i skutečnost, že neodpovídají současným předpisům, a to hlavně z hlediska tepelné izolace. Dnes, kdy se snažíme o maximální energetické úspory, ani to není zanedbatelný prvek. Všechny tyto důvody vedly nakonec k celkovému přeřešení parteru čp. 568/I návratem k pů-

Čp. 460/I – U zlatého (černého) anděla – Středověký objekt na zbytcích románské zástavby, postavený při kostele sv. Michala. Na kostel navazovala soukromá dvoupatrová kaple z počátku 15. století, zbořená r. 1880. Dům byl přestavován renesančně a zejména po polovině 18. století, kdy byla upravena fasáda s balkónem a sochou sv. Floriána na nároží (okruh Ignáce Platzera st.). Významná součást Staroměstského náměstí při vyústění Malého náměstí. (R. Maleček)

vodnímu architektonickému členění. Řešení výkladů vyznělo bohužel poněkud hrubě, což asi způsobilo finální řemeslné zpracování. V souvislosti s tím bych chtěl připomenout ještě jiný, často diskutovaný aspekt. Vytvořily se totiž dvě dost ostře vymezené platformy, z nichž jedna hájí stanovisko, že výklady v historických objektech by měly být principiálně provedeny ze dřeva (nejlépe dubového), zatímco druhá zastává názor, že mohou být použity i jiné materiály. Myslím, že materiál sám o sobě není rozhodující. Jde především o jeho vhodnou aplikaci v konkrétní situaci, ale hlavně, a to je podle mého názoru nejdůležitější, záleží na promyšlenosti návrhu a na řemeslné kultuře provedení. Zde připomínám o několik let starší řešení arch. Jiřího Kantůrky, uplatněné na kožešnictví v domě U bílého lva čp. 555/I v Celetné ulici. Autor použil kovové prvky, ale celkové vyznění je daleko elegantnější a vtipnější, než u mnoha jiných konfekčně provedených, dřevem orámovaných výkladů.

Dost nešťastně – přes veškeré úsilí, které jsme mu věnovali – dopadlo řešení parteru objektu čp. 567/I U české orlice v Celetné ulici. Hlavní příčinou neúspěchu vidím v tom, že do návrhu zasahovalo příliš mnoho lidí. Bezradnost projektanta byla jistě důsledkem toho, že mu každou chvíli vedl ruku někdo jiný.

Nemůžeme se ztotožnit ani s výsledkem úprav objektu U černé Matky Boží čp. 569/I. Neuspokojuje nás nejen barevnost fasády, o níž se rozhodlo za dosti složitých okolností, jejichž rekriminace dnes již nemá žádný význam, ale také řada dalších detailů i skutečnost, že nedošlo k funkční rehabilitaci parteru (obnově kavárny).

Ještě bych se chtěl zmínit o dalším problému, který si vyžádal mnoho času a který se stal poučením pro další podobné akce. Jde konkrétně o kolektor. Prokázalo se, že jeho ražení může mít krajně negativní účinky na nadloží, o čemž nás přesvědčily sesuvy půdy v Celetné ulici, neočekávané komplikace způsobilo rovněž pět vyústění kolektoru v převážně gotických, či dokonce románských sklepních domech. Razila se směrem z ulice do domů a tak došlo k narušení interiéru některých provozoven, jako například vinárny U pavouka v objektu čp. 595/I – Manhartovském paláci.

Snažil jsem se ve stručnosti popsat hlavní problémy, které bylo nutné řešit při první etapě obnovy Královské cesty. Veřejnost a hlavně Pražané ji přijali s porozuměním a potěšením. Dělníky, kteří zde pracovali, vedlo nadšení pro věc a nešlo jim ani tolik o dobrý výdělek, jako je spíše těšilo, že dělají něco smysluplného, co přináší vnitřní uspokojení. Potěšil nás i ohlas v zahraničí, zejména v západních státech, jejichž zástupci, ať již z řad odborníků i široké veřejnosti, či oficiálních představitelů, nešetřili chválou. První etapa obnovy Královské cesty se projevila jako efektivní a schůdná a v novém světle výtvarného projevu, v kulturnosti použití barevných kombinací dala vyniknout jedinečným kvalitám pražské historické architektury, která zejména v oblasti měšťanských domů má stěží kdekoli v světě konkurenci.

Čp. 3/I – U minuty – V jádře středověký dům, výrazně přestavěný koncem 16. století, kdy vznikla i část figurální sgrafitové výzdoby fasády, doplněná dalšími výjevy v r. 1611. Úprava přízemí s podloubím novodobá v souvislosti s přestavbou sousedního domu čp. 4 po r. 1938. (R. Maleček)